

Karantininių vabzdžių tyrimai Lietuvoje

HENRIKAS OSTRAUSKAS

Valstybinė augalų apsaugos tarnyba, Pelesos g. 85, LT-11351 Vilnius, el. paštas vaathe@ vaat.lt

Plėtojant tarptautinę prekybą, iškyla grėsmė įvežti su augalais ar jų produktais nepageidautinų vabzdžių rūšių. Labai aktualu ir savame krašte ieškoti karantininių rūšių, kurių židinius būtina kontroliuoti. Tokius tyrimus Lietuvoje vykdo Valstybinė augalų apsaugos tarnyba (VAAT). Pateikiami rezultatai apima 1997-2004 m. laikotarpį ir šių vabzdžių grupių rūšis: tripsų, baltasparnių, vabalų, drugių, dvisparnių,

Vakariniai tripsai į Lietuvą galėjo būti įvežti apie 1994-uosius metus ar šiek tiek anksčiau, nes minėtų metų rudenį pirmąkart aptikti Lietuvoje (šiltnamiuose Vilniuje). Šis židinyz didelėmis pastangomis buvo likviduotas. Praėjus penkeriems metams nuo jo aptikimo, vakariniai tripsai vis dėlto pateko į 4 augintojų šiltnamius Vilniaus ir Kauno regionuose. Jų pastebėta ir Panevėžio regione 2001 m., tačiau vėliau nebeaptikta. Utenos ir Telšių regionuose po vieną augintoją, kurio šiltnamiuose rasta vakarinių tripsų, išaiškinta 2003 metais. Alytaus regione vienas židinyz aptiktas 2004 m. Turimais duomenimis iš 10 Lietuvos regionų, penkiuose augalai apipulti vakarinių tripsų. Amerikinis tripsas aptiktas du kartus (2000 ir 2001 m.) į Lietuvą įvežamuose augaluose (*Pachypodium* ir *Kalanchoe*) iš Olandijos. Pagal tuo metu galiojusius norminius aktus augalai su tripsais buvo sunaikinti.

Tabakinis baltasparnis aptiktas į Lietuvą įvežamuose augaluose iš Danijos, Vokietijos, Olandijos (1998-2003 metais). Kiekvieną kartą diagnozavus šią rūšį, augalai su baltasparniais buvo sunaikinti. Mūsų krašte (šiltnamiuose) tabakiniai baltasparniai negyveno. Citrinmedinis baltasparnis nustatytas kartą (2001 m.) į Lietuvą įvežamuose citrinmedžiuose iš Gruzijos. Augalai su šios rūšies baltasparniais buvo sunaikinti.

Kapravabalis Lietuvoje neužregistruotas 1997-2000 m., *Dendroctonus rufipennis* neaptiktas 2000 m., neeuropiniai straubliukai, kinivarpos ir ūsuočiai - 2002-2004 m.

Juostuotosios anarsijos paplitimas 1998–2001 m. Lietuvoje papildytas 9 naujomis vietomis, mūsų krašte - reta rūšis. Bulvinė kandis Lietuvoje neužregistruota 1996-2000 m. Rytinis vaisėdis registruotas Lietuvoje 1992-1994 m., nuo 1995 m. neaptiktas (1997-2000 m. tyrimai). Pietinis lapsukis mūsų krašte aptiktas 2001-2002 m. Amerikinės meškutės paieškos Lietuvoje feromoninėmis gaudyklėmis 2001 m., pietinio dykrinuko - 1999, kukurūzinio dykrinuko - 2000, afrikinio dykrinuko - 2001, sibirinio verpiko - 2002-2004, eglinio lapsukio - 2002-2004, juostuotojo lapsukio - 2002-2004 buvo nerezultatyvios. Gelsvapilkis saulinukas rastas įvežamuose į Lietuvą gvazdikuose (2002, 2004) ir abrikosų taroje (2003), aptiktas Utenos (1995) ir Kretingos (2001) rajonuose šviesos gaudyklėmis, mūsų krašte - reta rūšis.

Viduržemio margasparnės aptiktos įvežamuose į Lietuvą apelsinuose ir mandarinuose iš Egipto, Ispanijos, Italijos, Maroko, Olandijos 1998, 2000, 2001, 2004 m. Šilumamėgė lirijomyza aptikta gubojose, įvežamose iš Olandijos 2002 ir 2004 m. Mūsų krašte ši rūšis negyveno. Žinios apie bulvinės lirijomyzos paplitimą Lietuvoje papildytos per 70 vietovių tiek šiltnamiuose, tiek ir atvirose cenožėse 1997-2004 m.

The research of quarantine insects in Lithuania

H. OSTRASKAS

Rūšies struktūra: priežastys, vienetai, tyrimų aktualumas

RIMANTAS RAKAUSKAS

Vilniaus universitetas, M.K. Čiurlionio g. 21/27, LT-03101 Vilnius, ei. paštas rimantas.rakauskas@gf.vu.lt

Biologinės rūšys yra struktūriškos, sudarytos iš įvairių vidurūšinių elementų. Tai neišvengiama aplinkos sąlygų nevienodumo rūšies areale pasekmė. Be to, vidurūšinis struktūriškumas didina rūšies galimybes išlikti kovoje dėl būvio. Formalus taksonominis vidurūšinis elementas - porūšis, o